

Uit de oude doos Een bezoek aan Oost-Berlijn

In juni 1980 zijn we met vier bestuursleden een lang weekend naar West-Berlijn geweest ter voorbereiding van onze concertreis in 1981 om deel te nemen aan de manifestatie "Berlin singt mit Europa". De bestuursleden waren: Hans Talboom als voorzitter, Jan Willemse als secretaris (1998 overleden), Henk van der Maaten en Chris Knook.

Chris was de chauffeur en had in opdracht van het bestuur een luxe auto gehuurd, een Ford Granada, om met vier personen zo'n lange rit toch een beetje comfortabel door te brengen. Doel van het bezoek was het selecteren van een Hotel uit een lijst die de Berliner Sängerbund ons had aanbevolen en het voorbereiden van enkele excursies. Wat dit laatste betreft wilden we op de zaterdagmiddag een bezoek brengen aan Oost-Berlijn. Dat was in 1981 geen sinecure. Je kan beter spreken van een avontuur, vol spanning en emotie.

Hieronder het verslag zoals ik, (Chris) het passeren van de DDR-grens destijds beleefd heb.

In 1980 waren West-Duitsland (BRD) en Oost-Duitsland (DDR), nog aparte landen. De DDR was een communistisch land en West-Berlijn lag als een enclave middenin de DDR. Voor ons vertrek naar Oost-Berlijn lieten we onze bagage achter in het Hotel. We wilden zo weinig mogelijk gedoe aan de grens. Goed gemutst en vol verwachting reden we met de auto naar de Friedrichstrasse waar de grensovergang door "De Muur" voor niet-Duitsers, "Checkpoint Charlie", was gelegen.

Daar aangekomen stond een groot bord met de mededeling "ACHTUNG" u verlaat hier de Amerikaanse sector.

De Amerikaanse militairen kijken zelfs niet op als je het checkpoint passeert richting het oosten. Een klein eindje verderop, waar Oost-Berlijn begint, staat een groot bord "STOP". Een grenswacht van de DDR, een VOPO, gebaart met de hand naar de afsluiting (praten mogen ze niet) een tweede VOPO haalt de slagboom omhoog,

controleert onze passen en overhandigt mij (Chris, de chauffeur) een genummerd strookje. Ik rijd een zigzag route tussen grote betonnen versperringen door en parkeer de auto op aangeven van een volgende functionaris.

Op 10 meter hoge torens, links en rechts van ons, staan bewakers. Zij slaan al onze bewegingen vanuit de hoogte gade. Ze zijn gewapend met mitrailleur, verrekijkers en telenzen. We worden het eerste houten gebouwtje, een soort directieket zoals bij ons op grote bouwwerken wordt gebruikt, ingestuurd en staan daar vervolgens ca 20 minuten in een rij met andere wachtenden.

Aangekomen bij het eerste loket, wordt door een jonge VOPO het genummerde strookje, de autopapieren en van ons alle vier de paspoorten in ontvangst genomen.

Deze documenten verdwijnen via een koker naar een aangrenzende kamer. Vervolgens krijgen wij alle vier een douaneformulier waarop je moet invullen hoeveel geld je bij je hebt en in welke valuta. Daarna wachten we met nog 30 á 40 anderen. Het is warm in de houten keet en er hangt een deprimerende sfeer. De enige versiering aan de wanden is een portret van Lenin. Er wordt door het wachtende gezelschap op gedempte toon gesproken.

Met tussenpozen steekt een grenswacht zijn hoofd door een klein luikje verderop, en roept (schreeuwt) dan in het Duits de nationaliteit van de paspoorten die hij in zijn handen heeft, eenieder moet dan maar begrijpen wie hij bedoelt.

Hij roept dan luid: "Die Amerikaner!". De Amerikanen die met ons staan te wachten verstaan dat niet maar de grenswacht herhaalt het niet. Omstanders zijn zo bereidwillig om de Amerikanen erop attent te maken dat zij hun gecontroleerde pas af kunnen halen.

Dan de kreet: "Die Niederländer!", dat zijn wij. Een zeer onvriendelijke functionaris geeft dan de autopapieren en onze passen, voorzien van een visum aan ons terug. Maar niet nadat hij ons lang en onderzoekend heeft aangekeken en onze gezichten heeft vergeleken met de foto op onze pas.

Daarna is het wachten in de volgende rij om geld te wisselen. Je bent namelijk verplicht om 10 DDR-marken te kopen tegen een koers van 1 DDR-mark voor 1 D-mark. De man die het geld wisselt zit in een apart houten gebouwtje, wat los staat van de eerdergenoemde bouwkeet, hij heeft een stalen geldkist waarin een vast bedrag aan DDR-marken zit. Heeft hij ze allemaal "verkocht" dan neemt hij zijn kist onder de arm en verdwijnt. Dat gebeurde juist toen wij aan de beurt waren. Hij verpakte de verschillende munten en bankbiljetten in aparte plastic zakjes voorzien van een rijgkoordje en deponeerde alles in zijn geldkist. Hij zweette behoorlijk want het hokje was zo klein dat er juist één man in kon, het dak bestond uit kunststof golfplaat. Zijn opvolger stond al achter de deur. Met zo'n zelfde kist onder de arm wrong hij zich naar binnen. Hij zag er weldoorvoed uit. Jan Willemse fluisterde in mijn oor: "Da's nou een echte Pruis". Hij zette zijn kist neer, trok zijn uniformjas uit en hing hem aan een kromme spijker aan de binnenkant van de deur, z'n pet legde hij naast de kist op tafel. Langzaam begon hij z'n overhemdsmouwen op te rollen, onderwijl enkele malen oprispand. Hij zette zich voorzichtig op een houten stoel en opende de geldkist. Daarin bevonden zich dezelfde plastic zakjes die wij bij zijn voorganger ook al hadden gezien. Hij opende de zakjes één voor één en stapelde de verschillende munten in een keurig rijtje voor hem; 1-Mark stukken, 5-Mark stukken, 10-Mark stukken enz. Alles gebeurde langzaam en precies, hij gunde ons geen blik, liet ook helemaal niet merken dat hij wist dat wij voor dat loket al 10 minuten stonden te wachten. Eindelijk was alles in gereedheid, hij gaf een teken met z'n hand dat de eerste aan de beurt was en wij ruilden ieder onze 10 D-Mark tegen 10 DDR-Mark. We konden toen terug naar onze auto, instappen en wachten op een teken van de volgende grenswacht om met de auto op te rijden tot een stopstreep op 1 meter voor een dikke slagboom. Daar stond een volgende grenswacht.

- "Aussteigen!", ... Alle vier naast de auto! Hij controleerde onze passen, de papieren van de auto, hij stak z'n handen in de zijvakken van de deur, keek onder de voorstoelen, grabbelde in de ruimte onder het dashboard en keek onder de vloermatten.

Een andere grenswacht kwam met een "spiegel op wielen" de onderkant van de auto bekijken. Henk probeerde een vraag te stellen aan onze DDR vriend over wat er stond te gebeuren, maar werd met een handgebaar terugverwezen.

- "Wer ist der Fahrer?".

Ik stak bedeesd mijn hand op.

- "Aufmachen!", ..., hij wees daarbij naar de motorkap en het kofferdeksel van onze Ford Granada.

Het idee om onze bagage in het hotel achter te laten loonde zich direct. Alleen onze regenjassen lagen nog in de koffer.

- "Aufmachen!", zei hij weer en wees daarbij op de achterbank.

Ik was niet in staat hier direct gehoor aan te geven omdat de achterbank niet omhoog te klappen was. Ik keek vragend naar mijn collega's die met grote ogen naar mij terug-keken. Jan Willemse werd bleek en er kwamen zweetdruppeltjes onder zijn neus tevoorschijn.

De grenswacht nam intussen plaats vóór de auto, met zijn rug naar ons toe en bleef staan wachten tot ik hem zou komen melden dat wij zijn opdracht hadden uitgevoerd. De VOPO's op de wachttorens keken intussen naar hun collega en naar ons hoe wij dit probleem zouden oplossen.

Ik had al een paar maal aan de bank getrokken maar hij gaf weinig mee. Een lichte verwarring maakte zich van ons meester. Niemand buiten ons bekommerde zich om het probleem, ieder keek stilzwijgend toe.

Er werden intussen ook geen andere auto's, die achter ons stonden te wachten, geholpen. Het was duidelijk, hij gaf ons een aantal minuten om de bank eruit te halen, lukte dat niet dan konden we terug.

Een gelukkige inval bracht de oplossing. Doordat ik onder de vloerbedekking keek hoe de bank vast zat zag ik enkele parkerschroeven waarmee de bank op de vloer was bevestigd. Na enig getob kon ik met een klein schroevendraaiertje uit het gereedschapsasje van de auto de schroeven loskrijgen.

Een diepe zucht van opluchting ging door onze gelederen.

Toen ik de grenswacht trots maar nederig ging vertellen dat de bank omhoog geklapt stond, keek hij vluchtig in de auto, drukte onze passen in mijn hand en zei: "fahren!".

Wij brachten alles weer in zijn oorspronkelijke toestand en gingen in de auto zitten, de slagboom ging omhoog en we konden rijden.

Tussen grote betonnen blokken door was ook hier een zigzagkoers uitgezet, zodat je stapvoets er tussendoor kon rijden. Honderd meter verder zat weer een controle ambtenaar. Hier hoefden wij gelukkig niet uit te stappen. Via het raam gaven wij onze passen af, hij keek ons één voor één aan en vergeleek onze gezichten met de pasfoto's. Dat was de laatste controle, de slagboom ging omhoog en we konden eindelijk echt door de Oost-Berlijnse Friedrichstrasse een rondrit door Oost-Berlijn maken met een stop op de Alexanderplatz.

Heel deze ceremonie had meer dan een uur in beslag genomen, geen enkele grenswacht spreekt in die tijd een woord met je, niemand kijkt je aan, er wordt niet gelachen, en voortdurend word je vanuit alle richtingen gadeslagen. Bij terugkeer van Oost naar West moet je weer exact hetzelfde ondergaan.

Eenmaal in Oost-Berlijn leek het of je in een ander tijdperk was beland. Het verschil met het westen was enorm. Stille straten, vrijwel geen mens op straat. Op het kleine terrasje op de Alexanderplatz waren wij plots een bezienswaardigheid.

Alleen al door onze kleding was het duidelijk dat wij geen inwoners van de DDR waren. Na het drinken van een Oost-Duits biertje en het nuttigen van een warme bratwurst zijn we aan het begin van de avond teruggereeden naar Het Vrije Westen.